

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó intézmény neve: **Települési Értéktár Bizottsága**
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: **Máté Imréné, a bizottság elnöke**
Levelezési cím: **7081 Simontornya, Vár tér 10.**
Telefonszám: **74/ 486-354**
E-mail cím: **simontornyai.var@gmail.com**

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Fried Villa 2.**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása: **épített környezet**
3. A nemzeti érték fellelhetőségi helye: **7081 Simontornya, Arany János u.**
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik: **települési**
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Fried Pál és második felesége, Lichtenstein Alice, valamint négy gyermekének családi otthona volt. 1930-ban Vágó Pál tervei alapján épült. Fried Pál börtörtulajdonos volt, felesége a Szent Erzsébet Leánykör vezetője. Mindketten nagyon nagy népszerűségnek örvendtek a faluban. Mint a visszaemlékezésekből kiderült, Pál úrra a puritán élet volt jellemző. A Gyár utcai régi lakásnál tehenet tartott, kertet gondozott. Nagyon vigyázott az almafáira. Amikor a gyár bővítése miatt öccse, Imre a kiskertje felé akart terjeszkedni, nem engedte. „Egy kis kert – a platán fa a közepében...”¹ fontosabb volt számára, mert sugározta az otthon melegét, de „...nemcsak ahhoz a fához ragaszkodott, ... a villa II-be átvitték a régi hálószoba bútort, az ebédlőt is.”² Nagyon kedvelte Mózsé-hegyi szőlőjét is.

Minderre hogyan emlékezett leánya? „A Gyár utcai házból elköltözködtünk a villa II-be. Vágó Pál volt az építő mérnök, aki már régebben építette a villa I-et, Imre bácsi, Margit néni lakhelyét. Ők voltak az 'előkelő' Friedek méltóságos címmel. Apámnak...szintén felajánlották a címet, de ő nem akarta. Mi, a négy gyerek tisztelegtünk időnként a villa I-ben. János inas kínálta a finom süteményeket. Cselédségben nálunk sem volt hiány – inas, szobalány, szakácsné, egy kis fiú, aki rohangu ide-oda, vitte a kenyeret sütni a pékhez. Volt mosónő havonta. Persze a házmesterné naponta szintén segített takarítani.”³ Fésű Ferenc volt a kertészük, aki hihetetlen gondnal ápolta a parkot, a virágokat. Egyik leánya, Fésű Magdolna (később Kékesi Lászlóné) jelentette Fried Pálnak azt a szellemi és segítő partnert, akire mindig számíthatott. Akkor is a család mellett állt, amikor azt a politika nem nézte jó szemmel. „Minden tiszteletet megérdemel.”⁴

¹ Dr. Paulné Filotás Fried Mária 1999. október 14-én kelt leveléből

² Bartosné Stiasny Éva 2000. szeptember 26-i leveléből

³ Dr. Paulné Filotás Fried Mária 1999. október 26-án kelt leveléből

⁴ Bartosné Stiasny Éva visszaemlékezése 1999. nyarán

Fried Pál 1936-ban rákbetegségben hunyt el. Lánya már a háború előtt férjével az USA-ba költözött. Két börgyártással foglalkozó és 1948-ig börgyártulajdonos fia 1949 tavaszán hagyta el az országot. Előtte egyikük megjárta a bori tábor, másikukat csendőr apósa rejtette el a hatóságok elől. Legkisebb fia, Vilmos római katolikus papként a vészkorszakban a pécsi püspök védelme alatt állt, később nem bírta elhagyni sem hivatását, sem édesanyjaként szeretett nevelőanyját. Halálával és temetésével (1999. június 28. és július 14.) szinte teljesen egy időben zárt be a nagy múltú Simontornyai Börgyár.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

XX. század eleji Vágó Pál által tervezett családi villa.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája

Dr. Kiss István: Simontornya krónikája (1938)

Tóthné Unghy Iлона: Simontornya társadalmi, gazdasági és kulturális életét meghatározó

Fried család története (2006)

Tóthné Unghy Iлона: Simontornya képes krónikája (2015)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatokhoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

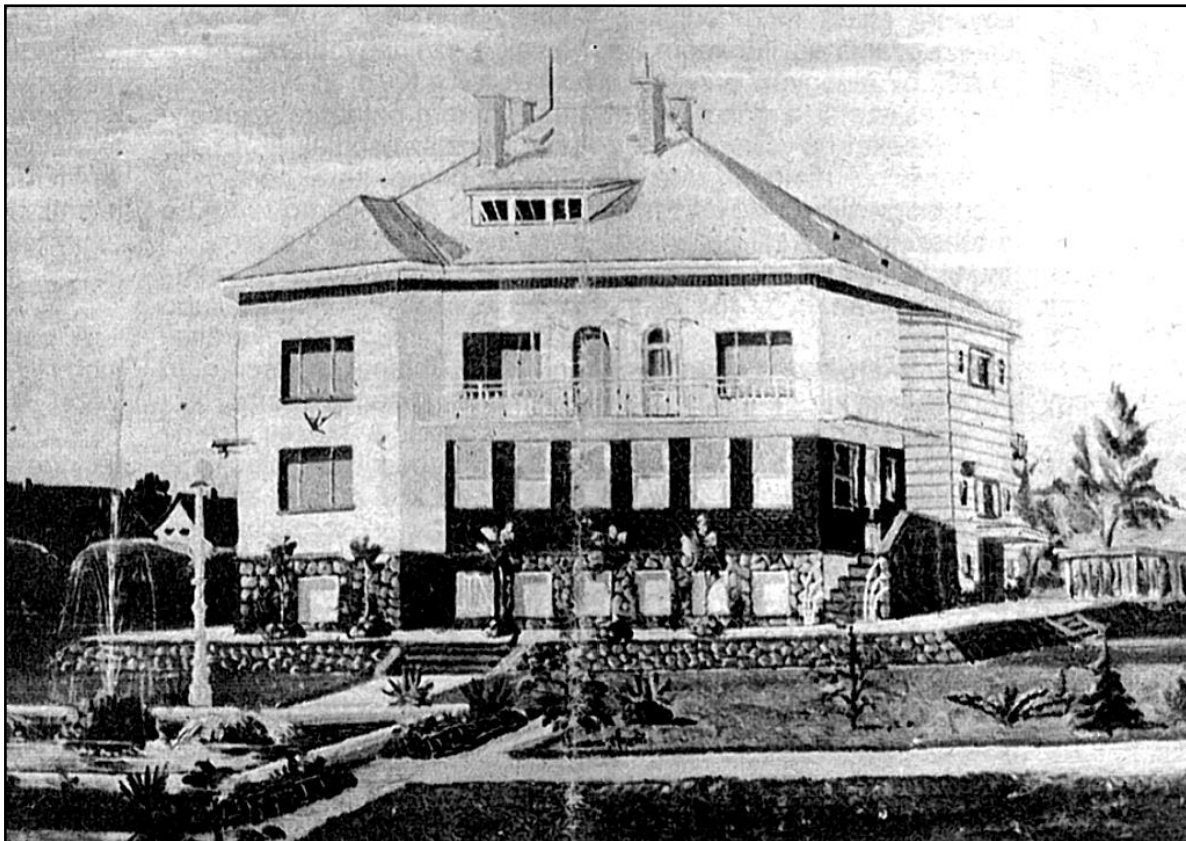
1930-ra Vágó Pál építész tervei alapján megépült Fried Pál és családja lakóháza, a Villa 2. az Arany János utcában - ma több család otthona ⁵

A villáról készült kép az ezredfordulón. A kapuk is még az eredetiek, de nagyon megrongálódott állapotban. ⁶

⁵ Képeslap Cserháti Péteről. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

⁶ Fényképezte Kiss Margit. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

Villa 2 fénykorában, amiről Fried Vilmos pélbános úr azt nyilatkozta, hogy azt visszakérné ⁷

Villa 2. az ezredfordulón.⁸

⁷ F. Kováts Éva: A bőrgyár nem kell, csak a villa (Tolnai Népújság)

⁸ Fényképezte Kiss Margit. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből